

Wrocław, dnia 9 czerwca 2023 r.

Prof. dr hab. Patrycja Zawadzka
Katedra Prawa Finansowego
Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii
Uniwersytet Wrocławski

**Recenzja dorobku dr Wojciecha Bożka
w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego**

I. Podstawa prawna i kryteria sporządzenia recenzji

Niniejsza recenzja dorobku i osiągnięć Pana Dr Wojciecha Bożka („Habilitant”) została sporządzona w ramach postępowania o nadanie stopnia doktora habilitowanego, na podstawie uchwały Rady Dyscypliny Nauki Prawne Uniwersytetu Szczecińskiego powierzającej funkcję recenzenta. Przedmiotem niniejszej recenzji zgodnie z art. 221 ust. 8 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r. poz. 574 ze zm., dalej p.s.w.n.) jest ocena materialnoprawnych wymogów, które musi spełnić kandydat do stopnia doktora habilitowanego, określonych w szczególności w art. 219 ust. 1 p.s.w.n.

Recenzja została wykonana na podstawie nadesłanej monografii, publikacji Habilitanta oraz informacji zawartych w autoreferacie, ankiecie osiągnięć naukowych i innych dokumentach przedłożonych do *Wniosku o przeprowadzenie postępowania o nadanie stopnia doktora habilitowanego* (dalej: „Wniosek”), w zakresie:

- a) całości dorobku naukowego Pana Dr Wojciecha Bożka, ze szczególnym uwzględnieniem monografii pt. *Publicznoprawne kary pieniężne o charakterze prewencyjnym stanowiące źródło dochodów budżetu państwa*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2022, ISBN 978-

83-8291-387-3, ss. 636 – stanowiącej podstawowe osiągnięcie naukowe, o którym mowa w art. 219 ust. 1 pkt 2 lit. a p.s.w.n.;

- b) osiągnąć naukowo-badawczych, w tym dotychczasowej działalności dydaktycznej, popularyzatorskiej, opieki naukowej i innych form aktywności Habilitanta, jak również współpracy z krajowymi i zagranicznymi ośrodkami naukowymi.

II. Wymóg posiadania stopnia naukowego doktora – kryterium określone w art. 219 ust. 1 pkt 1 p.s.w.n.

Z przedłożonej do recenzji dokumentacji wynika, że Pan Wojciech Bożek uzyskał stopień doktora nauk prawnych w dyscyplinie prawo na mocy uchwały Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego z dnia 25 czerwca 2015 r. Podstawą uzyskania stopnia była przedstawiona rozprawa doktorska pt. *Działalność orzecznicza Głównej Komisji Orzekającej w sprawach o naruszenie dyscypliny finansów publicznych – analiza głównych kierunków w dorobku orzeczniczym w latach 2010-2014 – załącznik nr 3 do wniosku o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie prawo* (Promotor – prof. dr hab. Zbigniew Ofiarski; Recenzenci: prof. dr hab. Andrzej Borodo, prof. dr hab. Wiesława Miemiec).

Wymóg, o którym mowa w art. 219 ust. 1 pkt 1 p.s.w.n. został spełniony.

III. Ocena osiągnięć naukowych stanowiących znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny – kryterium określone w art. 219 ust. 1 pkt 2 p.s.w.n.

3.1. Ocena monografii naukowej wskazanej we wniosku Habilitanta jako znaczny wkład w rozwój dyscypliny

3.1.1. Uwagi ogólne

Przy ocenie przedłożonej do recenzji monografii przyjęto następujące kryteria: wybór i znaczenie podjętej tematyki; poprawność w zakresie sformułowania tytułu pracy,

celów oraz tez badawczych; sposób ukształtowania struktury przedłożonej dysertacji; ocena merytoryczna treści dysertacji; zastosowana metodologia badań naukowych; styl i warsztat naukowy; sposób doboru i wykorzystania źródeł, w tym aktów prawnych, orzecznictwa, literatury przedmiotu oraz innych materiałów.

3.1.2. Wybór tematu pracy, poprawność sformułowania tytułu, przyjęte cele badawcze i tezy

Jako najważniejsze osiągnięcie naukowe w rozumieniu art. 219 ust. 1 pkt 2 p.s.w.n. po otrzymaniu stopnia doktora wskazano monografię pt. *Publicznoprawne kary pieniężne o charakterze prewencyjnym stanowiące źródło dochodów budżetu państwa*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2022, ISBN 978-83-8291-387-3, ss. 636.

Tytułowa problematyka dotychczas nie była opracowana w tak obszerny, wszechstronny i wnikliwy sposób. Temat jest istotny i wzbudzający zainteresowanie z punktu widzenia regulacji prawa finansowego. Publicznoprawne kary pieniężne bardzo często stanowią dotkliwą, nierzadko bardzo surową sankcję za naruszenie prawa. W systemie prawnym brak jest reguł ogólnych określających zasady ich nakładania i wymierzania. Może to skutkować znaczącym zróżnicowaniem sytuacji podmiotów podlegających ukaraniu, szczególnie w zakresie instytucji łagodzących obiektywny charakter odpowiedzialności administracyjnej, np. w wyniku braku określenia lub zróżnicowania przesłanek branych pod uwagę przy szacowaniu wysokości kary pieniężnej, często nieuzasadnionym ze względu na przedmiot i specyfikę danej regulacji. Ważnym, dostrzeżonym przez Autora problemem jest konieczność zbadania, w jaki sposób ustawodawca formułuje dyrektywy w przedmiocie uwzględniania przyczyn i okoliczności dopuszczenia się naruszenia. Wymiar publicznoprawnych kar pieniężnych nie powinien cechować automatyzm.

Już na wstępie można wskazać, że o ile istotą sankcji karnej jest represja, to sankcji administracyjnej przypisuje się charakter prewencyjny, restytucyjny. Ponadto, warto zauważyć, że o ile w przypadku tej pierwszej konieczne jest, aby wina sprawcy była ustalona, to w odniesieniu do odpowiedzialności administracyjnej, jak i finansowej, co do zasady nie wymaga się ustalenia winy jako jej przesłanki. Wyjątkiem w tym zakresie jest przede wszystkim odpowiedzialność za naruszenie dyscypliny finansów publicznych (art. 19 ust. 2 ustawy z 17.12.2004 r. o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych, tekst jedn. Dz. U. z 2021 r. poz. 289 ze zm.).

Ważne, nowe spojrzenie na wybrany obszar badawczy nieodzownie związane jest z wejściem w życie ustawy z dnia 7 kwietnia 2017 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania administracyjnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 935) wprowadzających Dział IVa „Administracyjne kary pieniężne” (art. 189a- 189k) do ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r. poz. 2000; dalej k.p.a.). Znowelizowany stan prawny uzasadnia badania w obszarze relacji publicznoprawnych kar pieniężnych z przepisami Kodeksu postępowania administracyjnego. Pod wpływem orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego i Naczelnego Sądu Administracyjnego ukształtowany został pogląd, że administracyjna kara pieniężna powinna być karą sprawiedliwą, adekwatną do wagi naruszenia i odpowiadającą celom, dla których jest stosowana. Problem ten został dostrzeżony przez Autora.

Autor słusznie przyjął (str. 9), że większość zagadnień poruszanych w monografii dotyczy prawa finansów publicznych w ujęciu wąskim, tzn. ograniczonym do problematyki budżetowej. Stąd kara pieniężna jest każdorazowo analizowana przede wszystkim z punktu widzenia norm oraz konstrukcji prawa finansowego publicznego, a jedynie gdy jest to niezbędne, także prawa administracyjnego, ze względu na to, że ustawodawca jednoznacznie przesądził o określonym trybie nie tylko nakładania, ale także egzekwowania kar pieniężnych. Publicznoprawne kary pieniężne wpisują się w tę część finansów publicznych, która obejmuje procesy związane z gromadzeniem środków publicznych i ich rozdysponowywaniem, przy czym chodzi tutaj o zasoby pieniężne gromadzone i przeznaczane na finansowanie zadań publicznych przy wykorzystaniu elementu władztwa publicznego.

Habilitant właściwie ustalił, że publicznoprawne kary pieniężne z finansowoprawnego punktu widzenia powinny być postrzegane nie tylko jako źródło dochodu właściwego budżetu. Kompleksowa ocena ich znaczenia wymaga bowiem skoncentrowania się w równej mierze na aspektach aksjologicznych. Co więcej, nie można patrzeć na omawiane sankcje prawne w oderwaniu od roli przypisywanej im w prawie administracyjnym (str. 124).

Reasumując: wybór tematu pracy oceniam wysoko. Problematyka jest ważna, wieloaspektowa oraz trudna ze względu na obszerną materię prawną i orzeczniczą. Tytuł został sformułowany poprawnie.

W monografii pt. *Publicznoprawne kary pieniężne o charakterze prewencyjnym stanowiące źródło dochodów budżetu państwa* Habilitant wyodrębnił główny cel prowadzonych badań – ustalenie statusu finansowoprawnego publicznoprawnych kar

pieniężnych o charakterze prewencyjnym stanowiących źródło dochodów budżetu państwa – oraz kilka szczegółowych celów badawczych (str. 12-14). Uważam, że są one właściwie umotywowane i w pełni uzasadnione.

Sformułowano również pięć wartościowych naukowo hipotez badawczych. Postawione hipotezy badawcze, dążąc do ich confirmacji bądź falsyfikacji oraz do rozwiązania wynikających z nich problemów badawczych, wsparto kilkoma dodatkowymi pytaniami, służącymi ich potwierdzeniu lub zaprzeczeniu (str. 14-17).

3.1.3. Struktura monografii i metodologia badawcza

Praca składa się z pięciu rozdziałów opatrzonych przemową, wprowadzeniem i wnioskami. Zawiera ponadto wykaz skrótów, literatury, orzecznictwa, źródeł, załączniki oraz indeks rzeczowy.

Struktura pracy jest logiczna i dobrze przemyślana. Dowodzi dojrzałości warsztatu badawczego, w tym umiejętności kompleksowego spojrzenia na bardzo rozległy i wieloaspektowy obszar badawczy, wymagający przeprowadzenia badań w różnych działach prawa. Kolejność rozdziałów monografii wiąże się z tytułem, celami badawczymi i umożliwia ich realizację.

Przyjęte metody badawcze to w szczególności: dogmatycznoprawna, historycznoprawna, prawnoporównawcza, analityczna, statystyczna. Zostały one prawidłowo dobrane i zastosowane.

3.1.4. Ocena merytoryczna treści dysertacji, w tym rezultatów przeprowadzonych badań

Rozdział I zatytułowano „Status prawny publicznoprawnych kar pieniężnych”. Obejmuje on rozważania wprowadzające i systematyzujące problematykę monografii.

Autor we właściwy sposób ustalił znaczenie podstawowych pojęć, które należy wiązać z publicznoprawną karą pieniężną, ze szczególnym uwzględnieniem kar o charakterze prewencyjnym. Miało to na celu zidentyfikowanie istotnych cech kar pieniężnych. Zasadnie omówiono zagadnienia dotyczące odpowiedzialności prawnej, ze szczególnym uwzględnieniem regulacji publicznoprawnych prawa administracyjnego i finansowego.

W dalszej kolejności słusznie poddano badaniom problematykę łączenia różnych typów odpowiedzialności, która była wielokrotnie przedmiotem rozważań Trybunału Konstytucyjnego oraz doktryny. Trybunał Konstytucyjny analizował konstytucyjność rozwiązań prawnych nakładanych sankcji z punktu widzenia zasady demokratycznego państwa prawnego, zasady proporcjonalności oraz sprawiedliwości proceduralnej, na co Autor wskazał i poddał szczegółowym badaniom (str. 32 i n.). Wysoko oceniam wywód w przedmiocie odpowiedzialności, sankcji, w tym teorii dotyczących ich rozumienia. Specjalne miejsce w tym zakresie dotyczy kar pieniężnych, grzywn oraz opłat sankcyjnych. Habilitant bardzo szeroko przeanalizował poszczególne zagadnienia. Nie tylko opierając się na obecnie obowiązującym stanie prawnym i właściwej literaturze przedmiotu, ale także prowadząc badania historycznoprawne. Ponadto ujął problemy od strony społeczno-gospodarczej. Te wszechstronne, wieloaspektowe spojrzenie na omawiane problemy towarzyszy Czytelnikowi do końca lektury monografii.

Przedmiotem rozdziału II są „Struktura, funkcje i rodzaje publicznoprawnych kar pieniężnych o charakterze prewencyjnym stanowiących źródło dochodów budżetu państwa”. W tej części poruszono przeprowadzono studia w obszarze zasad techniki prawodawczej. Autor zaproponował kilka klasyfikacji kar pieniężnych (str. 172-197). Prace badawcze zaprowadziły do prawidłowych i logicznych wniosków. W szczególności należy zgodzić się z ustaleniem, że z treści art. 2 Konstytucji RP można wywieść, że na ustawodawcy ciąży obowiązek ustanowienia mechanizmów gwarantujących poszanowanie prawa. Zasada demokratycznego państwa prawnego obliguje przy tym do zachowania poprawności przepisu, jego precyzyjności oraz jasności prawa. Dotyczy to również przepisów sankcyjnych. Środki poszanowania prawa powinny być efektywne, gdyż jest to warunek *sine qua non* demokratycznego państwa prawnego. Publicznoprawne kary pieniężne o charakterze prewencyjnym powinny być skuteczne, proporcjonalne, odstrasżające, jak i adekwatne do obszaru stosunków społecznych, które one zabezpieczają. Dlatego też dolegliwość tych kar nie powinna być nadmierna, a zatem nieproporcjonalna w stosunku do stwierdzonego czynu bezprawnego (str. 198).

Rozdział III zatytułowany został „Przesłanki wymiaru, poboru i egzekucja publicznoprawnych kar pieniężnych o charakterze prewencyjnym stanowiących źródło dochodów budżetu państwa”. Odniesiono się do zagadnienia odpowiedniego stosowania przepisów innych ustaw i uregulowanych w nich instytucji związanych z wymierzaniem i egzekucją określonych rodzajów sankcji, zwłaszcza że w aktach tych liczne są nawiązywania

do uregulowań ustawy z 29.8.1997 r. – Ordynacja podatkowa (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 265 ze zm.). Habilitant zasadnie skoncentrował swą uwagę także na przesłankach wyłączających wymierzenie kar.

Kwestiami wymagającymi pogłębionej analizy były ponadto: sposób ustalania i poboru odsetek od zaległej publicznoprawnej kary pieniężnej oraz jej egzekucja, którą oparto na uniwersalnych postanowieniach ustawy z 17.6.1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 479 ze zm.). Uzupełnieniem analizowanych obszarów prawnych są rozważania dotyczące terminów przedawnienia obowiązku uiszczenia kar pieniężnych.

Formułowanym spostrzeżeniami i wnioskami *de lege ferenda* nie sposób odmówić trafności. Ustalenia znajdują oparcie na rzetelnej argumentacji. Habilitant zasadnie, stale akcentuje chronione wartości konstytucyjne. Wyraża m.in. pogląd, że „przesłanki wymiaru kar pieniężnych powinny być „ukształtowane przez ustawodawcę w sposób odpowiadający zasadzie adekwatności ingerencji państwa w chronioną konstytucyjnie sferę jednostki” (str. 219 i cytowana tam literatura). Wartościowe i nowatorskie konkluzje zawarte są m.in. w aspekcie badań nad „okolicznościami naruszenia obowiązków (str. 225-228), a także dyrektyw wymiaru kary dotyczących „możliwości finansowych ukaranego” albo „sytuacji finansowej ukaranego” (str. 240-243).

Przedmiotem rozdziału IV są „Organy i podmioty właściwe w sprawach wymiaru publicznoprawnych kar pieniężnych o charakterze prewencyjnym stanowiących źródło dochodów budżetu państwa oraz zakres podmiotowy i przedmiotowy czynów bezprawnych związanych z tymi karami”. To kolejne obszernie zagadnienie związane z publicznoprawnymi karami pieniężnymi. Autor trafnie zauważa, że na kierunek i obszar prowadzonych badań w tym zakresie wpływ mają – ustalone w poprzednich rozdziałach – wielogałęziowo i interdyscyplinarnie stosowane instrumenty dyscyplinowania adresatów norm prawnych (str. 311).

Problemem prawnym, którego rozwiązanie został wyznaczony za cel rozdziału IV, było ustalenie grup organów i podmiotów, które pomimo wielokrotnie braku ścisłego powiązania z państwową sferą budżetową, jak i odmiennego charakteru i statusu prawnego, wymierzają publicznoprawne kary pieniężne. Chodziło zatem o wykazanie uniwersalnej natury kar pieniężnych, a także powiązanie ich celów, funkcji i zadań z założeniami poszczególnych ustaw oraz innych źródeł prawa powszechnie obowiązującego. Z przepisów tych Autor wyinterpretował zakodowane powszechnie akceptowane społecznie wartości.

Należy zgodzić się z Habilitantem, że publicznoprawne kary pieniężne, które stanowią źródło dochodów budżetu państwa, powinny znajdować podstawę w przejrzystej regulacji prawnej. Powinna być ona zarówno oparta w szczególności na zasadach poprawnej legislacji, jak również nie pozostawiać wątpliwości interpretacyjnych. Dotyczy to zwłaszcza podstawowych elementów w konstrukcji omawianych kar, takich jak ich adresaci, organy nakładające te sankcje prawne czy też czyny bezprawne z nimi związane (str. 389).

Badania przeprowadzone w rozdziale V miały charakter komparatystyczny. Analiza przykładowych zagranicznych porządków prawnych (Niemcy, Francja, Wielka Brytania, Dania) umożliwia weryfikację hipotezy (konfirmacja czy też falsyfikacja) dotyczącej uniwersalnego charakteru kar pieniężnych. W ramach metody prawnoporównawczej skupiono się na kilku obszarach analiz. Nie ograniczono badań do aktów prawa, ale zbadano także piśmiennictwo oraz orzecznictwo zagraniczne. Bez rozdziału V nie byłoby możliwe osiągnięcie niektórych zamierzonych celów pracy badawczej.

Dostrzegając istotne odrębności uregulowań prawnych Niemiec, Francji, Danii i Anglii stwierdzono, że w każdym z tych porządków prawnych kary pieniężne mogą stanowić źródło niedaninowych, a zatem również niepodatkowych dochodów budżetu centralnego.

Warto wskazać, że trafioną egzemplifikacją rozwiązań prawnych w przedmiocie publicznych kar pieniężnych jest porządek prawny Danii (rozdz. V pkt 5 monografii). W państwie tym szczególnie mocno akcentuje się podział władzy publicznej na ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą, w tym potrzebę ich niezależności. Powierzenie nakładania kar, które mają charakter pieniężny, organom administracyjnym budziło i nadal budzi wątpliwości dotyczące zgodności takiego rozwiązania z ustrojowymi założeniami (zob. str. 436). Autor wskazał na tzw. policyjne oraz administracyjne prawo karne, które tworzą tzw. „szczególne prawo karne” (str. 347 i przytoczona tam literatura).

Z obowiązku recenzenta wskazać wypada, że w ramach podrozdziału „Kary pieniężne w Anglii” wywód na str. 424 wzbudza wątpliwość w przedmiocie wyodrębnienia pojęć Wielka Brytania i Anglia. Ponadto wątpliwość czytelnika może wzbudzić użyte na str. 453 i 454 pojęcie „gałąź” prawa. Czy Autorowi nie chodziło raczej o działy prawa?

We Wnioskach Autor prawidłowo ustosunkował się do problemów badawczych. Przeprowadzone badania umożliwiły nie tylko systematyzację obszernej materii badawczej, ale jednocześnie wyciągnięcie wniosków *de leg lata* i *de lege ferenda*. Ustalono szereg cech

właściwych publicznoprawnym karom pieniężnym o charakterze prewencyjnym stanowiące źródło dochodów budżetu państwa. Habilitant w sposób przekonujący umotywował zanegowanie uznania ich za niepodatkowe należności budżetowe, wynikające ze stosunków publicznoprawnych w rozumieniu art. 3 pkt 8 ustawy Ordynacja podatkowa. Ponadto zredagować podstawowe wnioski *de lege ferenda* (str. 475-478).

Badania przeprowadzone w ramach monografii pozwoliły sformułować wniosek, że polski porządek prawny różni się od systemowych rozwiązań wybranych państw europejskich. Przesądzą o tym czynniki ustrojowe, społeczne, gospodarcze, jak i ugruntowana w państwie kultura prawna. Autor wykazał, że ewolucja omawianego obszaru normatywnego zachodzi również w innych państwach europejskich, co rzutuje na wysokość wpływów z tych źródeł do właściwych budżetów centralnych.

Konkludując powyższe: ocena merytoryczna monografii jest bardzo pozytywna.

3.1.5. Ocena strony formalnej dysertacji

Autor w sposób wzorcowy wprowadził do problematyki określając przedmiot i zakres badań, uzasadniając wybór tematyki cele i hipotezy badawcze, układ monografii i metody badawcze.

Warsztat badawczy oceniam wysoce. Autor wykorzystał pokaźną liczbę pozycji literatury, w tym obcojęzycznej. Praca porusza zagadnienia teoretyczne oraz praktyczne, w tym oparte na analizie obszernego orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego, sądów powszechnych i administracyjnych, Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, Trybunału Sprawiedliwości UE, sądów zagranicznych, Głównej Komisji Orzekającej w sprawach o naruszenie dyscypliny finansów publicznych oraz innych źródeł.

Tekst monografii charakteryzuje się merytoryczną spójnością. Poruszane wątki wiążą się ze sobą i płynnie przechodzą w kolejne. Zakres i przejrzystość wywodów odzwierciedlają doskonały stopień znajomości podjętej problematyki przez Autora. Opracowanie wskazuje dużą dociekliwość i pracowitość Habilitanta, potwierdza bardzo dobry warsztat badawczy, umiejętność doboru i wykorzystania źródeł.

Język prawny i prawniczy zostały opanowane na bardzo wysokim poziomie.

3.2. Ocena pozostałego dorobku naukowego składającego się na znaczny wkład w rozwój dyscypliny – kryterium określone w art. 219 ust. 1 pkt 2 p.s.w.n.

Z przedłożonej do recenzji dokumentacji wynika, że dorobek naukowy Pana Dra Wojciecha Bożka jest bogaty, zróżnicowany i obejmuje 66 pozycji publikacji naukowych (załącznik nr 4 do wniosku). Składają się na niego m.in.: 2 monografie, 22 artykuły naukowe (w tym 17 artykułów naukowych opublikowanych w języku polskim oraz 5 artykułów naukowych opublikowanych w języku angielskim), 34 rozdziały w pracach zbiorowych (w tym 31 rozdziałów w języku polskim i 3 rozdziały w języku angielskim), 4 redakcje monografii, opracowanie komentarzy do 28 artykułów ustawy z 27.8.2009 r. o finansach publicznych (praca zbiorowa) oraz do wznowienia tego komentarza (praca zbiorowa), opracowanie 36 haseł do Wielkiej Encyklopedii Prawa (praca zbiorowa).

Zainteresowania naukowe Habilitanta obejmują obszar prawa finansowego i finansów publicznych wśród których można wyodrębnić przede wszystkim:

- a) procesy gromadzenia i rozdysponowywania środków publicznych, w tym problematyka kar pieniężnych;
- b) stabilność i bezpieczeństwo sektora finansów publicznych i zadłużenie publiczne;
- c) odpowiedzialność za naruszenie dyscypliny finansów publicznych;
- d) poręczenia i gwarancje udzielane przez Skarb Państwa i niektóre osoby prawne;
- e) wybrane aspekty prawa rynku finansowego.

Ad. a) Do pierwszego obszaru badawczego można zakwalifikować monografię habilitacyjną. Ponadto Dr Wojciech Bożek dążył do oceny skuteczności i efektywności gromadzenia i rozdysponowywania środków publicznych, które stanowią zbiorczą i obszerną kategorię różnego rodzaju dochodów publicznych i przychodów publicznych, gromadzonych w budżecie państwa oraz w budżetach jednostek samorządu terytorialnego, a także ujmowanych w planach finansowych innych jednostek sektora finansów publicznych czy w środkach pochodzących z budżetu UE oraz niepodlegających zwrotowi środkach z pomocy udzielanej przez państwa członkowskie EFTA oraz inne środki pochodzące ze źródeł zagranicznych niepodlegające zwrotowi (załącznik nr 2, str. 44). Pozytywnie oceniam m.in.

ustalenia w przedmiocie: znaczenia fiskalnego dochodów publicznych i zasad ich wydatkowania, sankcyjnych źródeł dochodów budżetu państwa i przychodów państwowych funduszy celowych, lokowania wolnych środków przez jednostki sektora finansów publicznych.

Ad. b) Dr Wojciech Bożek silnie akcentował potrzebę zachowania właściwego stanu finansów publicznych, ich stabilności i bezpieczeństwa, co ma istotne znaczenie z punktu widzenia niezakłóconego realizowania zadań publicznych przez państwo (załącznik nr 2, str. 32). Autor zasadnie dowodził w swych publikacjach, że równowaga finansów publicznych i ochrona przed nadmiernym zadłużaniem się podmiotów publicznych zarówno na poziomie państwa, jak i samorządu terytorialnego, jest dobrem konstytucyjnie chronionym. Przyczyniał się w ten sposób do zasadnego umacniania poglądów w przedmiocie wartościowych standardów gospodarki finansowej państwa. Szczególnie cenne ustalenia dotyczyły zagrożeń wiążących się ze wzrostem zadłużenia wobec rezydentów, jak i nierezydentów (w tym presji wzrostu stóp procentowych i kosztów obsługi długu publicznego, ryzyka utraty wiarygodności na rynku międzynarodowym). Autor prawidłowo zwracał uwagę na fakt, że dobre fundamenty makroekonomiczne w państwie mogą wpłynąć na wzrost atrakcyjności rynku polskiego dla inwestorów krajowych i zagranicznych. W obszarze badań znalazły się również kwestie dotyczące rangi statystyki publicznej w obszarze zarządzania finansami publicznymi oraz prowadzenia jawnej i przejrzystej gospodarki środkami publicznymi. Dr Wojciech Bożek zasadnie postulował potrzebę pełnego powiązania gospodarki finansowej Głównego Urzędu Statystycznego z budżetem państwa. Z aprobatą odnoszę się do wniosków zawartych w publikacjach dotyczących zadłużenia jednostek samorządu terytorialnego.

Ad. c) Jako bardzo cenną uznaję obszerną część dorobku Habilitanta w przedmiocie uregulowań prawnych dotyczących systemu odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych. Problematyka ta była podejmowana przez dr Bożka od początków Jego pracy naukowej, w szczególności na etapie pracy doktorskiej. Autor prawidłowo diagnozował zagrożenia dla sprawnego funkcjonowania systemu odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych.

Ad. d) Pozytywnie oceniam podejmowanie przez dr Wojciecha Bożka tematyki poręczeń i gwarancji udzielanych przez Skarb Państwa oraz niektóre osoby prawne. Tematyka ta nie jest zbyt często poruszana w literaturze prawa finansowego, a ma istotne znaczenie dla równowagi

budżetowej, a także rozwoju gospodarczego państwa. Autor we właściwy sposób diagnozował m.in. przyczyny rzadkiego wykorzystywania poręczeń i gwarancji Skarbu Państwa, a także bardziej szczegółowe problemy badawcze takie jak realizacja założeń rządowych programów poręczeniowo-gwarancyjnych, fundusze zarządzane przez BGK.

Ad. e) Publikacje z zakresu prawa rynku finansowego, w tym dotyczące nadzoru bankowego, zezwoleń dewizowych, informatyzacji rynku usług płatniczych i bankowych, świadczą o otwartości Autora na problematykę wykraczającą poza prawo budżetowe. Ustalenia, wnioski zawarte w tych opracowaniach uważam za wartościowe.

Poziom publikacji składających się na dorobek dr Wojciecha Bożka jest wysoki.

Istotne znaczenie dla rozwoju dyscypliny miały także osiągnięcia dydaktyczne, organizacyjne oraz popularyzujące naukę (załącznik nr 8 do Wniosku). Za działalność dydaktyczną, liczne przedsięwzięcia organizacyjne (m.in. związane z administracyjnym funkcjonowaniem WPiA US), jak i badawcze (inaugurowanie konferencji naukowych, koordynowanie pracy merytorycznej Sekcji ds. Nauki) Habilitant był wielokrotnie nagradzany.

Uwagę zwraca również działalność popularyzującą naukę, związana m.in. z przynależnością do towarzystw i stowarzyszeń ogólnopolskich i międzynarodowych, a także z pracami badawczymi podejmowanymi w ramach Zespołu Badawczego Prawa Finansowego (szczegółowo wskazana w załączniku nr 8 do Wniosku).

Oceniam jednoznacznie pozytywnie także ten obszar działalności dr Wojciecha Bożka.

Na marginesie warto wskazać, że dorobek Habilitanta został we wzorowy sposób usystematyzowany we Wniosku. Rzetelne zestawienie i opisanie poszczególnych załączników umożliwia szybką orientację i ocenę obszernej dokumentacji.

IV. Ocena istotności aktywności naukowej „realizowanej w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej” – kryterium określone w art. 219 ust. 1 pkt 3 p.s.w.n.

Pan Dr Wojciech Bożek prowadził działalność naukowo-dydaktyczną oraz badawczą nie tylko na macierzystej uczelni, ale również na Uniwersytecie Wileńskim oraz na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. W tym zakresie należy wskazać także wygłoszone referaty na konferencjach międzynarodowych (załącznik nr 4 do Wniosku).

Aktywność naukowa realizowana w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej związana jest z członkostwem w międzynarodowych lub krajowych organizacjach lub towarzystwach naukowych wraz informacją o pełnionych funkcjach (załącznik nr 4 do Wniosku). Aspekt umiędzynarodowienia badań przejawia się również w publikacjach anglojęzycznych.

Działalność Kandydata skupiała się także na kooperacji z otoczeniem społeczno-gospodarczym. Współpracował m.in. w projektach realizowanych przez Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Stowarzyszenie *Amicus Facultatis Iuris Stettinensis* oraz Polskie Stowarzyszenie Ubezpieczenia Społecznego PSUS. Habilitant podejmował jednocześnie inne inicjatywy związane z wymianą poglądów naukowych, w tym współpracę np. ze Stowarzyszeniem Edukacji i Badań Międzynarodowych – ERIA, z Instytutem Analiz i Ekspertyz Gospodarczych Sp. z o.o. obejmującą zespół ekspertów (w tym biegłych sądowych) sporządzających opinie i ekspertyzy ekonomiczne oraz prawne.

Pozytywnie oceniam także tę część aktywności naukowej i dydaktycznej Habilitanta.

V. Konkluzja

Osiągnięcia naukowe, dydaktyczne i organizatorskie Pana Dr Wojciecha Bożka wykazane w przedłożonej do recenzji dokumentacji dotyczącej dorobku i osiągnięć, pozwalają stwierdzić, że osiągnięcia Habilitanta wykazują cechy istotnej aktywności i stanowią znaczny wkład w rozwój dyscypliny prawo. Pan Dr wykazał istotną aktywność naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni oraz wszechstronnie bardzo dobre

przygotowanie do samodzielnego prowadzenia warsztatu naukowego oraz kształcenia młodych naukowców.

W mojej ocenie zostały spełnione wszystkie kryteria, o których mowa w art. 219 ust. 1 *ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, co w pełni uzasadnia nadanie Panu dr Wojciechowi Bożkowi stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne.

Signed by /
Podpisano przez:

Patrycja Wanda
Zawadzka
UNIWERSYTET
WROCŁAWSKI

Date / Data:
2023-06-09 19:58

Raport z podpisania dokumentu

INFORMACJE O DOKUMENCIE:

Nazwa pliku	2023_06_09 recenzja dr Wojciech Bożek.pdf
Data wykonania podpisu	2023-06-09 19:58:41

SZCZEGÓŁY PODPISU:

Dokument "2023_06_09 recenzja dr Wojciech Bożek.pdf" został podpisany przez Patrycja Wanda Zawadzka certyfikatem kwalifikowanym o numerze seryjnym 145527728934730646898799904250997018916907110164 wydanym przez organizationIdentifier=VATPL-5260300517,CN=COPE SZAFIR - Kwalifikowany,O=Krajowa Izba Rozliczeniowa S.A.,C=PL, w dniu 2023-06-09 19:58:41.